

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΕΝΙΑΙΕΣ ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2025-2026
Α΄ ΤΑΞΗΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ**

**ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 26 Μαΐου 2026
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
Α΄ ΣΕΙΡΑ**

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: 1Α

**ΟΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ
ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΕΝΤΕΚΑ (11) ΣΕΛΙΔΕΣ**

Έξυπνες διατροφικές συνήθειες για δυνατό σώμα και μυαλό

Η διατροφή των παιδιών και των εφήβων επηρεάζει τη σωματική και ψυχική υγεία τους, την επίτευξη και διατήρηση υγιούς σωματικού βάρους καθώς και τη βελτίωση της απόδοσής τους στο σχολείο και τον αθλητισμό. Ένα από τα βασικά σημεία στα οποία πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη σημασία οι γονείς είναι τα ενδιάμεσα γεύματα.

Η κατανάλωση θρεπτικών ενδιάμεσων γευμάτων είναι σημαντική για τα παιδιά και τους εφήβους, καθώς βοηθά στον καλύτερο έλεγχο της πείνας τους και της ποσότητας φαγητού που θα καταναλώσουν στο επόμενο γεύμα. Επίσης, βοηθά στη βελτίωση της διάθεσης, της ενέργειας και της ευεξίας, καθώς και στη σχολική και αθλητική τους απόδοση. Επιπρόσθετα, η κατανάλωση θρεπτικών ενδιάμεσων γευμάτων ενισχύει τη διατροφική ποικιλία και καλύπτει πιο αποτελεσματικά τις ανάγκες του σώματος σε θρεπτικά συστατικά, ενώ σχετίζεται και με τη διατήρηση ενός υγιούς βάρους ανάλογα με το ύψος.

Είναι πολύ σημαντικό να καταναλώνουν κάποιο ενδιάμεσο γεύμα στο σχολείο. Θα τους δώσει ενέργεια για να μπορέσουν να συνεχίσουν την ημέρα τους με ζωντάνια. Μην ξεχνάμε πως ο εγκέφαλος χρειάζεται κάθε τέσσερις ώρες γλυκόζη, η οποία βρίσκεται στα τρόφιμα.

Ο αριθμός των ενδιάμεσων γευμάτων στο σχολείο ποικίλει ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε παιδιού και τις δραστηριότητές του, αλλά και το ωράριο του σχολείου. Το σνακ στο σχολείο είναι απαραίτητο για τα παιδιά, ανεξάρτητα από το αν έχουν φάει πρωινό ή όχι. Η διαθεσιμότητα και η εύκολη πρόσβαση σε θρεπτικά τρόφιμα στο σπίτι, σε συνδυασμό με τον περιορισμό των λιγότερο υγιεινών επιλογών (π.χ. πατατάκια, κρουασάν, γλυκίσματα και γενικώς έτοιμα και συσκευασμένα τρόφιμα), ενισχύουν την υιοθέτηση αυτής της ωφέλιμης συνήθειας.

[...]

Η λεκτική επιβράβευση είναι ιδιαίτερα σημαντική για τα παιδιά και τους εφήβους. Ενισχύστε τους όταν κάνουν υγιεινές διατροφικές επιλογές, όπως όταν καταναλώνουν ένα θρεπτικό σνακ, και προσπαθήστε να αποφεύγετε την επίπληξη όταν αυτό δεν συμβαίνει. Επίσης, είναι χρήσιμο να καταναλώνετε και εσείς θρεπτικά ενδιάμεσα γεύματα, δίνοντας έμφαση τόσο στα οφέλη τους όσο και στο πόσο τα απολαμβάνετε! Τέλος, ενθαρρύνετε τους να συμμετέχουν στις αγορές και την προετοιμασία των ενδιάμεσων γευμάτων. Με αυτόν τον τρόπο, ενισχύεται το αίσθημα αυτονομίας και αυξάνονται οι πιθανότητες να επιλέγουν πιο υγιεινές τροφές.

Μελίνα Καριπίδου, Διαιτολόγος - Διατροφολόγος, UNICEF Greece

Πηγή: <https://www.unicef.org/greece/>

Ημερομηνία ανάρτησης: 08/08/2025

(Απόσπασμα - διασκευή)

A.I.1. Να αναφέρετε τον **πομπό** και τον **σκοπό** του συντάκτη του Κειμένου.

(μονάδες 3)

Ενδεικτική απάντηση:

- Πομπός:

- Μελίνα Καριπίδου / κειμενογράφος / αρθρογράφος / συντάκτης κειμένου

- Σκοπός συντάκτη:

- Να πληροφορήσει / ενημερώσει / ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες / τις αναγνώστριες για τη σπουδαιότητα των ενδιάμεσων γευμάτων στη διατροφή των παιδιών / εφήβων.
- Να παροτρύνει / παρακινήσει τους γονείς να ενισχύσουν την υιοθέτηση αυτής της ωφέλιμης συνήθειας.

A.I.2. Να εντοπίσετε από τη **δεύτερη (2^η) παράγραφο** και να αναφέρετε **τέσσερις (4) λόγους** για τους οποίους τα ενδιάμεσα γεύματα είναι πολύ σημαντικά.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

Η κατανάλωση θρεπτικών ενδιάμεσων γευμάτων είναι πολύ σημαντική γιατί:

- Βοηθά στον καλύτερο έλεγχο της πείνας τους.
- Γίνεται καλύτερος έλεγχος της ποσότητας φαγητού που θα καταναλώσουν στο επόμενο γεύμα.
- Βοηθά στη βελτίωση της διάθεσης, της ενέργειας και της ευεξίας.
- Βοηθά στη σχολική και αθλητική τους απόδοση.
- Με την κατανάλωση θρεπτικών ενδιάμεσων γευμάτων ενισχύεται η διατροφική ποικιλία.
- Καλύπτει πιο αποτελεσματικά τις ανάγκες του σώματος σε θρεπτικά συστατικά.
- Βοηθά και σχετίζεται με τη διατήρηση ενός υγιούς βάρους ανάλογα με το ύψος.

A.I.3. Να δηλώσετε, αν το περιεχόμενο των πιο κάτω προτάσεων είναι «**ΟΡΘΟ**» ή «**ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΟ**» γράφοντας στο τετράδιο των απαντήσεών σας «**Ο**» ή «**Λ**» αντίστοιχα.

- α.** Οι γονείς οφείλουν να δίνουν ιδιαίτερη σημασία στα ενδιάμεσα γεύματα των παιδιών τους.
- β.** Το ενδιάμεσο σνακ στο σχολείο δεν είναι απαραίτητο.
- γ.** Είναι σωστό να καταναλώνουν και οι ίδιοι οι γονείς θρεπτικά ενδιάμεσα γεύματα.
- δ.** Το κείμενο είναι πολυτροπικό, γιατί συνδυάζει πολλούς τρόπους μετάδοσης των μηνυμάτων.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

- α. ΟΡΘΟ
- β. ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΟ
- γ. ΟΡΘΟ
- δ. ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΟ

A.I.4. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τη **θεματική πρόταση** και **μία (1) πρόταση λεπτομέρεια** από την **τέταρτη (4^η) παράγραφο** του Κειμένου.

(μονάδες 3)

Απάντηση:

Θεματική πρόταση (περίοδος):

«Ο αριθμός των ενδιάμεσων γευμάτων στο σχολείο ... το ωράριο του σχολείου.»

Επιλογή μίας (1) πρότασης (ή περιόδου) από τις λεπτομέρειες:

- «Το σνακ στο σχολείο είναι απαραίτητο για τα παιδιά, ανεξάρτητα από το αν έχουν φάει πρωινό ή όχι.»
- «Η διαθεσιμότητα και η εύκολη πρόσβαση ... της ωφέλιμης συνήθειας.»

A.I.5.

α. *Η διατροφή των παιδιών και των εφήβων επηρεάζει τη σωματική και ψυχική υγεία τους.*

Να αναγνωρίσετε την πιο πάνω πρόταση ως προς το **περιεχόμενό** της (αποφαντική / ερωτηματική / επιφωνηματική / προστακτική).

β. *Το σνακ στο σχολείο είναι απαραίτητο για τα παιδιά.*

Η πιο πάνω πρόταση είναι επαυξημένη. Να τη μετατρέψετε σε **απλή πρόταση** αφαιρώντας όλους τους περιττούς όρους.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

- α. Αποφαντική
- β. Το σνακ είναι απαραίτητο.

A.I.6. Να μεταφέρετε τα πιο κάτω υπογραμμισμένα ονοματικά σύνολα στην **ίδια πτώση** του **άλλου αριθμού:**

α. «Ο αριθμός των ενδιάμεσων γευμάτων στο σχολείο ποικίλει ...»

β. «... ενισχύουν την υιοθέτηση αυτής της ωφέλιμης συνήθειας.»

(μονάδες 4)

Απάντηση:

- α. ενδιάμεσου γεύματος
- β. ωφέλιμων συνηθειών

A.I.7. «Η κατανάλωση θρεπτικών ενδιάμεσων γευμάτων ενισχύει τη διατροφική ποικιλία και καλύπτει πιο αποτελεσματικά τις ανάγκες του σώματος σε θρεπτικά συστατικά, ενώ σχετίζεται και με τη διατήρηση ενός υγιούς βάρους ανάλογα με το ύψος.»

α. Να γράψετε τον **χρόνο** στον οποίο βρίσκονται τα υπογραμμισμένα ρήματα του πιο πάνω αποσπάσματος.

β. Να μετατρέψετε τα υπογραμμισμένα ρήματα στον **Αόριστο**, διατηρώντας το πρόσωπο, τον αριθμό και τη φωνή.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

α. Χρόνος: Ενεστώτας

β. Μετατροπή στον Αόριστο: ενίσχυσε, κάλυψε, σχετίστηκε

A.I.8. Να γράψετε **ένα (1) παράγωγο ουσιαστικό** και **ένα (1) παράγωγο επίθετο** που προέρχονται από το ρήμα «ενισχύουν».

Να αντιγράψετε στο τετράδιο απαντήσεων τον ακόλουθο πίνακα και να τον συμπληρώσετε κατάλληλα.

Παράγωγο ουσιαστικό	Παράγωγο επίθετο

(μονάδες 2)

Ενδεικτική απάντηση:

Παράγωγο ουσιαστικό	Παράγωγο επίθετο
ενίσχυση, ενισχυτής	ενισχυτικός, -ή, -ό

A.I.9. Να επιλέξετε **ένα (1) συνώνυμο** για καθεμιά από τις παρακάτω υπογραμμισμένες λέξεις, διατηρώντας τη σημασία που έχει μέσα στη φράση.

α. «Το σνακ στο σχολείο είναι απαραίτητο για τα παιδιά ...»

- i. δύσκολο
- ii. καλό
- iii. αναγκαίο
- iv. περιττό

β. «... η εύκολη πρόσβαση σε θρεπτικά τρόφιμα στο σπίτι ...»

- i. άγευστα
- ii. νόστιμα
- iii. φτωχά
- iv. ωφέλιμα

(μονάδες 2)

Απάντηση:

- α. iii αναγκαίο
- β. iv ωφέλιμα

A.II. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

Πριν λίγες μέρες επισκέφθηκε το σχολείο σας ένας διατροφολόγος - διαιτολόγος, για να μιλήσει για τη διατροφή των εφήβων. Με αφορμή την ομιλία και τη συζήτηση που ακολούθησε, η συντακτική ομάδα του περιοδικού του σχολείου σας ζήτησε να γράψετε ένα **άρθρο** στο οποίο θα αναφέρετε **δύο (2) συνέπειες** της κακής διατροφής των εφήβων και θα εισηγηθείτε **δύο (2) τρόπους** με τους οποίους μπορούν να βελτιώσουν τις διατροφικές τους συνήθειες.

(έκταση: τουλάχιστον 200 λέξεις)

Σημείωση: Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας.

Ενδεικτική απάντηση:

Πρόλογος

- Παρουσίαση του θέματος του άρθρου
- Αναφορά στο γεγονός ότι οι κακές διατροφικές συνήθειες των παιδιών / εφήβων έχουν πολλές αρνητικές συνέπειες για την υγεία και ότι είναι αναγκαίο να βρεθούν τρόποι για να αντιμετωπιστεί η κατάσταση.
- Άλλος συναφής πρόλογος

Κύριο μέρος

Συνέπειες κακής διατροφής εφήβων:

- Έλλειψη θρεπτικών στοιχείων (π.χ. βιταμινών, σιδήρου, μαγνησίου), ευάλωτος ο άνθρωπος σε ιώσεις και ασθένειες (καρδιοπάθειες, καρδιαγγειακά νοσήματα, χοληστερόλη, διαβήτη, αρτηριακή πίεση)
- Παχυσαρκία που συνδέεται με διάφορες αρρώστιες.
- Γρηγορότερη γήρανση της επιδερμίδας
- Μείωση των πνευματικών ικανοτήτων των παιδιών και των επιδόσεων στο σχολείο
- Έλλειψη συγκέντρωσης, δυσκολία στο διάβασμα, μειωμένη απόδοση στο σχολείο
- Λιγότερη ενέργεια και αντοχή, ατονία, υπνηλία
- Προβλήματα στα δόντια, πρόκληση τερηδόνας από τη συχνή κατανάλωση ζάχαρης, αναφυκτικών
- ...

Σημείωση: Αναμένεται επαρκής ανάπτυξη δύο σημείων.

Τρόποι βελτίωσης των διατροφικών συνηθειών:

- Υιοθέτηση της μεσογειακής διατροφής, έμφαση στην κατανάλωση ελαιόλαδου, οσπρίων, λαχανικών και φρούτων
- Περιορισμός επεξεργασμένων τροφίμων: μείωση της κατανάλωσης τροφών με υψηλή περιεκτικότητα σε κορεσμένα λιπαρά, ζάχαρη, αλάτι
- Το κυλικείο να προμηθεύει τους μαθητές με υγιεινές επιλογές φαγητών (φρούτα, φρέσκους χυμούς, γιαούρτι με μέλι, γιαούρτι με φρούτα ...).
- Δράσεις στο σχολικό περιβάλλον για ανάπτυξη καταναλωτικής συνείδησης
- Διαλέξεις από διατροφολόγους / διαιτολόγους, ενημέρωση γονέων και παιδιών για τις αρνητικές επιπτώσεις της κακής διατροφής
- Ειδικές εκπομπές για ενημέρωση του κόσμου σε θέματα διατροφής
- Λήψη μέτρων από το κράτος για να περιοριστεί η προβολή διαφημίσεων σχετικά με τα «έτοιμα» φαγητά.
- Επαρκής ενυδάτωση του οργανισμού, τουλάχιστον 7 - 8 ποτήρια ημερησίως
- ...

Σημείωση: Αναμένεται επαρκής ανάπτυξη δύο σημείων.

Επίλογος

- Γενική εντύπωση
- Ανακεφαλαίωση περιεχομένου
- Είναι αναγκαίο τα παιδιά σήμερα να τρέφονται σωστά. / Η καλή υγεία εξασφαλίζει ποιότητα ζωής. / Στην παιδική ηλικία μπαίνουν οι βάσεις για τη μελλοντική υγεία.
- Άλλος συναφής επίλογος

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΟΝΑΔΩΝ

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (12 μονάδες)

Πρόλογος

Κύριο Μέρος

Επίλογος

B. ΔΟΜΗ (12 μονάδες)

- Εξωτερικά δομικά στοιχεία άρθρου (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος)
- Δομή παραγράφων
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους, διάρθρωση ιδεών

Γ. ΕΚΦΡΑΣΗ (12 μονάδες)

- Σαφήνεια - σύνταξη
- Ακριβολογία - επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου
- Ύφος ανάλογο του επικοινωνιακού πλαισίου και της επικοινωνιακής περίπτωσης (άρθρο)

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ (4 μονάδες)

- Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων

I. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**Δημοτικό τραγούδι, «Η πάλη του Διγενή με τον Χάροντα» (απόσπασμα)**

Ο Χάρος μαύρα ἴφρησεν, μαύρον¹ καβαλλιτζεύκει,
 χρυσόν σπαθίν εζώστηκεν τζαι πά' στο παναῦριν.
 Δικλά² ἴτζει, δικλά ἴπό δα, θωρεῖ έναν περβόλιν,
 τζαι ἦσαν ἀρκοντες πολλοὶ τραπεζοκαθισμένοι.
 Σαν εἶδασιν τον Χάρονταν, στέκουνται τζαι λαλούν του:
 -«Καλώς ἦρτεν ο Χάροντας να φά', να πκίει μιτά μας,
 να φάει ἀγριν³ του λαοῦ, να φά' οφτόν περτίτζιν,⁴
 να φά' αρκοτζεράμιον,⁵ που τρων αντρειωμένοι,
 να πκίει γλυκόποτον κρασίν, που πίννουν φημισμένοι,
 τζαι που το πίννουν ἀρωστοὶ τζαι βρέθουνται γιαμμένοι⁶».
 Τζαι πολοάται ο Χάροντας τζαι λέει τζαι λαλεί τους:
 -«Εν ἦρτα ἴγιώ ο Χάροντας να φά', να πκίω μιτά σας,
 παρά ἴρτα ἴγιώ ο Χάροντας να πάρω τον καλόν σας».
 -«Παρακαλούμεν, Χάροντα, πκοιός εἶναι ο καλός μας;»
 -«Ἐναν κοντόν κοντούτσικον τζαι χαμηλοβρακάτον,⁷
 ἔνι τζαι αναρκοδόντικον⁸ τζαι λλίον μουστακάτον».
 Τζει που τ' ἀκούει ο Διγενής, ἀρκώθην⁹ τζι' εθυμώθην,
 τζι' επολοήθην Διγενής του Χάροντα τζαι λέει:
 -«Αν με νιτζήσεις, Χάροντα, ἔπαρε την ψυσήν μου,
 αν σε νιτζήσω, Χάροντα, χάρισ' μου την ζωήν μου».
 Σιερκές σερκές¹⁰ επκιάστηκαν τζι επήαν στην παλιώστραν¹¹
 τζαι τζει χαμαί παλιώννασιν τρία ημερονύχτια.
 Τζει πόπκιαννεν ο Χάροντας τα γαίματα ἴπιτούσαν,
 τζει πόπκιαννεν ο Διγενής τα κόκκαλα ελειούσαν.
 Στα τρία ημερονύχτια ο Διγενής νικά τον.
 Τζι επολοήθην Χάροντας τζαι λέει τζαι λαλεί του:
 -«Αλαβροπκιάσ' με,¹² Διγενή, να σε αλαβροπκιάσω».
 Αλαβροπκιάνν' ο Διγενής τζαι σφιχτοπκιάνν' ο Χάρος,
 θυμώννεται τζι' ο Διγενής τζαι σφιχτοπκιάννει Χάρον.
 [...]

Χρῆστος Ν. Ταουσιάνης, *Δημοτικά τραγούδια της Κύπρου, τ. Β΄: Δημοτικά τραγούδια του Ριζοκαρπάσου*, Λευκωσία 1987

Λεξιλόγιο:

¹**μαύρον**: στα δημοτικά τραγούδια το ἄλογο· ²**δικλά**: κοιτάζει, παρατηρεῖ· ³**ἀγριν**: το τρυφερό κρέας του λαγοῦ· ⁴**οφτόν περτίτζιν**: περδίκι ψητό στο φούρνο (εκλεκτός μεζές ἀπό κυνήγι)· ⁵**αρκοτζεράμιον**: αγριοκρέμμυδο· ⁶**γιαμμένοι**: υγιεῖς· ⁷**χαμηλοβρακάτος**: αὐτός που φορᾷ μακριά βράκα, ἡ ὁποία φτάνει χαμηλά στα πόδια· ⁸**αναρκοδόντικον**: με αραιὰ δόντια· ⁹**αρκώθην**: αγριέψε· ¹⁰**σερκές**: χεριές· ¹¹**παλιώστρα**: παλαίστρα / παλιώννω: παλεύω· ¹²**αλαβροπκιάσ' με**: πιάσε με ελαφριά

Ερώτηση Β1

α. Να παρουσιάσετε τον **Διγενή**, αναφέροντας **δύο (2)** στοιχεία της **εξωτερικής του εμφάνισης** και **δύο (2)** στοιχεία της **στάσης** του απέναντι στον Χάροντα. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας, καταγράφοντας για κάθε στοιχείο **μία (1) λέξη / φράση** από το κείμενο.
(μονάδες 10)

Ενδεικτική απάντηση:

Εξωτερική εμφάνιση Διγενή

Κοντός / «Έναν κοντόν κοντούτσικον»
Χαμηλοβρακάτος / «τζαι χαμηλοβρακάτον»
Αναρκοδόντης / «ένι τζαι αναρκοδόντικον»
Έχει μουστάκι / «τζαι λλίον μουστακάτον»

Στάση Διγενή απέναντι στον Χάροντα	Τεκμηρίωση
Δεν δειλιάζει να αναμετρηθεί με τον Χάροντα. / Δεν περιμένει το μοιραίο, αλλά το πολεμά. / Ο Διγενής δεν αποδέχεται παθητικά τη μοίρα του. / Αντιδρά με ατρόμητη παλικάριά, περηφάνια.	«Τζει που τ' ακούει ο Διγενής, αρκώθην τζι' εθυμώθην» «τζι' επολοήθην Διγενής του Χάροντα τζαι λέει: -«Αν με νιτζήσεις, Χάροντα, έπαρε την ψυσήν μου, αν σε νιτζήσω, Χάροντα, χάρισ' μου την ζωήν μου.»
Μόλις άκουσε την περιγραφή που του έκανε ο Χάροντας, θύμωσε.	«Τζει που τ' ακούει ο Διγενής, αρκώθην τζι' εθυμώθην»
Αγωνίζεται δίκαια και έντιμα μέχρι το τέλος.	«Αλαβροπκιάνν' ο Διγενής τζαι σφιχτοπκιάνν' ο Χάρος»
Όταν ο Χάροντας του πρότεινε να τον πιάσει ελαφριά, τον πίστεψε.	«Αλαβροπκιάνν' ο Διγενής τζαι σφιχτοπκιάνν' ο Χάρος»

β. Να **εξηγήσετε** τα πιο κάτω χαρακτηριστικά των δημοτικών τραγουδιών και να γράψετε **ένα (1) παράδειγμα** για το καθένα μέσα από το κείμενο:

- i. ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος στίχος,
- ii. υπερβολή και
- iii. κανόνας της ισομετρίας.

(μονάδες 10)

Ενδεικτική απάντηση:

Χαρακτηριστικά δημοτικών τραγουδιών

i. Ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος στίχος	
Εξήγηση	Παράδειγμα
(α) Κάθε στίχος αποτελείται από 15 συλλαβές. ή (β) Ιαμβικός ρυθμός, δηλαδή οι συλλαβές τονίζονται εναλλάξ: μία άτονη και μία τονισμένη (— —). / Ο τόνος πέφτει πάντα στις ζυγές συλλαβές (2 ^η , 4 ^η , 6 ^η ... 14 ^η).	«τζι' ε/πο/λο/ή/θη/ Δι/γε/νής/ του/ Χά/ρο/ντα/ τζαι/ λέ/ει» 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 «τζι' επο / λοή / θη Δι / γενής / του Χά / ροντα / τζαι λέ / ει» — — / — — / — — / — — / — — / — — / — — / —
ii. Υπερβολή	
Εξήγηση	Παράδειγμα
Σχήμα λόγου που χρησιμοποιούμε όταν θέλουμε να περιγράψουμε κάτι με τρόπο πολύ μεγαλύτερο ή πιο έντονο από ό,τι είναι στην πραγματικότητα.	«τζαι τζει χαμαί παλιώννασιν τρία ημερονύχτια.» «Τζει πόπκιαννεν ο Χάροντας τα γαίματα 'πιτούσαν, τζει πόπκιαννεν ο Διγενής τα κόκκαλα ελειούσαν.»
iii. κανόνας της ισομετρίας	
Εξήγηση	Παράδειγμα
Ο κάθε στίχος εκφράζει κανονικά ένα πλήρες και ολοκληρωμένο νόημα / ο κάθε στίχος χαρακτηρίζεται από συντακτική αυτοτέλεια και από νοηματική πληρότητα / απουσία διασκελισμού.	«Ο Χάρος μαύρα 'φόρησεν, μαύρον καβαλλιτζεύκει» «θυμώννεται τζι' ο Διγενής τζαι σφιχτοπκιάννει Χάρον.»

II. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δημοτικό τραγούδι, «Ο Χάρος» (απόσπασμα)

Ακούστε, τι διαλάλησε του Πικροχάρου η μάνα:

- Πόχουν παιδιά, ας τα κρύψουνε, κι αδέρφια, ας τα φυλάξουν,
γυναίκες των καλών αντρών ας κρύψουνε τους άντρες,

ἔτι ο Χάρος συγυρίζεται,¹ για να ἔβγει να κουρσέψει.²
Και να τον και κατέβαινε στους κάμπους καβαλάρης.
Μαύρος ἦταν, κατάμαυρος και μαύρο τ' ἄλογό του,
σέρνει στιλέτα³ δίκοπα, σπαθιά ξεγυμνωμένα,
στιλέτα τα ἔχει για καρδιές, σπαθιά για τα κεφάλια.
Στέκω και τον παρακαλώ με χέρια σταυρωμένα:
- Χάρε, για δεν πλερώνεσαι; γιατί δεν παίρνεις ἄσπρα;⁴
Πάρτε των πλούσιων τα φλωριά και οι φτωχοί τα γρόσια,
και πάρε και των πένητων⁵ τ' ἀμπελοχώραφά τους.
- Ἀς χαίρουν πλούσιοι τα φλωριά και οι φτωχοί τα γρόσια,
ας χαίρονται κι οι πένητες τ' ἀμπελοχώραφά τους,
ἔτι ἐγὼ παίρνω ὄμορφα κορμιά, τ' ἀγγελοκαμωμένα,
να τσιγαρίζω⁶ ἀδερφές, να λαχταρίζω⁷ μάνες
και να χωρίζω ἀντρόγυνα, τα πολυαγαπημένα.
[...]

Ἅγιος Θέρος, *Τα τραγούδια των Ἑλλήνων Β'*, ἐκδόσεις Αετός, Αθήνα 1952, σ. 161

Λεξιλόγιο:

¹**συγυρίζεται**: ετοιμάζεται, εξοπλίζεται· ²**κουρσέψει**: κυριεύσει, λεηλατήσει· ³**στιλέτα**: τύπος μαχαιριού· ⁴**ἄσπρα**: ἀσημένια νομίσματα· ⁵**πένητων**: φτωχών· ⁶**τσιγαρίζω**: βασανίζω, ταλαιπωρώ· ⁷**λαχταρίζω**: τρομάζω·

Ερώτηση Β2

α. Να εντοπίσετε **δύο (2) ομοιότητες** της εξωτερικής εμφάνισης του **Χάροντα** στα δύο δημοτικά τραγούδια.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

Εξωτερική εμφάνιση Χάροντα στα δύο δημοτικά τραγούδια: ομοιότητες

Και στα δύο δημοτικά τραγούδια ο Χάροντας:

- φοράει μαύρα ρούχα
- κρατάει σπαθί
- καβαλικεύει μαύρο ἄλογο.

β. Στα πιο πάνω δημοτικά τραγούδια χρησιμοποιείται η **προσωποποίηση** και η **επανάληψη** για την περιγραφή της εξωτερικής εμφάνισης του Χάροντα. Για τα πιο πάνω σχήματα λόγου να εντοπίσετε και να καταγράψετε **ένα (1) παράδειγμα** από κάθε κείμενο.

(μονάδες 6)

Ενδεικτική απάντηση:

Εξωτερική εμφάνιση Χάροντα στα δύο δημοτικά τραγούδια

	«Η πάλη του Διγενή με τον Χάροντα»	«Ο Χάρος»
Σχήμα λόγου	Παράδειγμα	Παράδειγμα
Προσωποποίηση	<p>«Ο Χάρος μαύρα 'φόρησεν, μαύρον καβαλλιτζεύκει, χρυσόν σπαθίν εζώστηκεν τζαι πά' στο παναῦριν.» /</p> <p>Φοράει μαύρα ρούχα, πάνω σε άλογο, κρατά σπαθί.</p>	<p>«Μαύρος ήταν, κατάμαυρος και μαύρο τ' άλογό του, σέρνει σπιλέτα δίκοπα, σπαθιά ξεγυμνωμένα, σπιλέτα τα 'χει για καρδιές, σπαθιά για τα κεφάλια.» /</p> <p>Φοράει μαύρα ρούχα, πάνω σε άλογο, κρατά σπαθί και σπιλέτο.</p>
Επανάληψη	<p>«Ο Χάρος <u>μαύρα</u> 'φόρησεν, <u>μαύρον</u> καβαλλιτζεύκει»</p>	<p>«<u>Μαύρος</u> ήταν, <u>κατάμαυρος</u> και <u>μαύρο</u> τ' άλογό του, σέρνει <u>σπιλέτα</u> δίκοπα, <u>σπαθιά</u> ξεγυμνωμένα, <u>σπιλέτα</u> τα 'χει για καρδιές, <u>σπαθιά</u> για τα κεφάλια.»</p>

ΤΕΛΟΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΛΥΣΕΩΝ